

instytut». Filozofia. Psihologhiia. Pedagoghika [Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute". Philosophy. Psychology. Pedagogy] №2. Part1. p. 134–139.

14. Tielietova S. H., Tielietova O.S. (2011). Pedagoghichnyŭ marketynh u diialnosti navchalnykh zakladiv [Pedagogical marketing in the activities of educational institutions]. *Marketynh i menedzhment innovatsii [Marketing and innovation management]*. № 3 (2), p. 117-124.
15. Tielietov O.S., Kozlova O.H. (2001). Marketynhovyy menedzhment. Orhanizatsiyno-pedagoghichni problemy [Marketing management. Organizational and pedagogical problems]. *Informatsiyni tekhnolohii navchannia u vyshchyykh zakladakh osvity: zbirnyk materialiv [Information technologies of learning in higher education institutions: a collection of materials]*. p. 12-16.

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Наук. співр. Л.М. Попович

Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

Вступ

В умовах військового стану в Україні надзвичайно актуальною є проблема трансформації і трансформаційних процесів в управлінні закладами загальної середньої освіти. Вирішення проблеми залежить від забезпечення кваліфікованого управління трансформаційними процесами, здійснення досліджень і моніторингу з метою виявлення, визначення характерних ознак, специфіки тощо й розроблення необхідного інструментарію для їх керованості й належного спрямування .

Виклад основного матеріалу

Проблеми трансформації (змін), трансформаційних процесів (змін з метою покращення освітньої сфери) досліджували вітчизняні вчені: В. Андрущенко, модернізація вищої освіти; Л. Березівська, реформування шкільної освіти в Україні; А. Василюк, освітні реформи; Л. Гриневич, освітні реформи; В. Кремень, трансформація змісту освіти, трансформація особистості; О. Локшина, трансформаційні процеси закладів освіти в контексті європейської інтеграції; О. Ляшенко, реформування початкової та середньої освіти; В. Огнев'юк, освітні реформи; О. Савченко, реформування початкової освіти та реформування змісту освіти ; Н. Побірченко, освітні трансформації; Є. Подольська, перетворення всіх сфер суспільного життя; О. Пометун, реформування шкільної історичної науки в Україні; С. Сисоєва, освітні реформи: освітологічний контекст; О. Сухомлинська, реформування виховного складника освіти, М. Тименко, трансформаційні процеси, інші.

Українська вчена в сфері соціології Є. Подольська вважає, що трансформація – це перетворення сутнісних компонентів соціуму, всіх сфер суспільного життя. Трансформація не передбачає вектора змін: вони можуть бути як прогресивними, так і регресивними. Головне у трансформації – це перетворення форм і змісту суспільного життя, її інституційної сфери, норм, цінностей, ментальності та інших соціокультурних складників соціуму. Вчена розглядає поняття «трансформація», як самостійну соціологічну категорію, а не просто синонім до термінів «розвиток», «зміни», «модернізація» тощо [1].

А. Василюк у своїй монографії про реформи шкільної освіти в Польщі, звертає увагу на специфіку термінів «модернізація», «реформування», «трансформація», зауважуючи, що у вітчизняних наукових розвідках часто відбувається підміна одного поняття іншим, без урахування притаманних їм особливостей. Зокрема, дослідниця розглядає поняття «трансформація» як довготривалий якісний процес «пристосування змін і водночас упровадження інновацій», трактує трансформацію як одну з причин освітніх реформ [2].

Н. Побірченко досліджувала трансформації освіти як творчий процес перенесення сутнісних ознак інноваційних досягнень певного профілю освіти на інший профіль освіти з метою їх об'єднання, вчена вважає, що трансформації є постійним явищем, яке відбувається або стихійно, або організовано; є цілеспрямованим явищем; мають незалежну ціннісно-мотиваційну орієнтацію, об'єднання [3].

Поняття «реформування» у освітологічному контексті обґрунтовано українською вченою С. Сисоєвою, вчена визначила причини реформування: цивілізаційні зміни, зокрема винахід й подальший активний розвиток інформаційно-комунікативних технологій; соціально-економічні трансформації на політичному, соціальному та економічному рівнях; наміри країни з подальшою практичною реалізацією щодо приєднання до певного інтегрованого економічного й освітнього простору [4].

М. Тименко переконаний, що «основними поняттями трансформаційних процесів в освіті, якими оперують вчені, є: «трансформація», «реформа», «реформування», «освітня реформа», «шкільна реформа», «інновація», «модернізація», «зміна» тощо. Бачення зарубіжних та вітчизняних науковців щодо основних понять трансформаційних процесів є подібним, тобто, це є будь-яка реорганізація та зміна з метою покращення існуючої ситуації. Відмінним у баченні понять трансформаційних процесів вітчизняних науковців від зарубіжних є різні класифікації за різними критеріями [5].

Український учений Б. Чижевський переконаний, що в період змін «директори шкіл мають також враховувати, що одним із завдань європейської освіти стає формування навичок та умінь, потрібних людині в її подальшому житті для здобуття, оволодіння новими науковими знаннями. Це уміння учасників навчально-виховного процесу на всіх освітніх рівнях бути самодисциплінованим, планувати й розподіляти свій час, самостійно організувати навчання, вивчення, самоосвіту, свою працю, добирати,

аналізувати, порівнювати й оцінювати потрібну інформацію, користуватися інформаційними джерелами, соціальними мережами та володіти почуттям відповідальності» [6].

Учена О. Онаць доводить, що трансформаційні процеси у системі загальної середньої освіти і в закладах освіти у непростих умовах війни, потребують швидкого й оперативного, ефективного управління ними з метою нагального й своєчасного вирішення проблем. Це висуває нові вимоги до управління закладами загальної середньої освіти, особливо організацією освітнього процесу, впровадження інших підходів і технологій в управлінні персоналом, активізації партнерських відносин з громадськістю й приватним сектором, пошуку нових можливостей для відновлення, де це необхідно, матеріально-технічної бази, кадрового потенціалу, структурної трансформації закладу загальної середньої освіти тощо. Для цього необхідно вивчити і проаналізувати проблеми в управлінні закладами загальної середньої освіти в умовах воєнного стану, зокрема: не тільки виявити трансформаційні процеси у закладах загальної середньої освіти, а й усвідомити й переосмислити їх зміст і особливості, функцій управління ними, визначити ознаки, специфіку й принципи управління ними.

Більш ефективному управлінню трансформаційними процесами у закладах загальної середньої освіти, на нашу думку, сприятиме: теоретико-методологічне обґрунтування сутності і змісту трансформаційних процесів у загальній середній освіті й управління ними у закладах освіти в сучасних непростих умовах і здійснення системного науково-методичного супроводу; запровадження інновацій у внутрішньому і зовнішньому середовищі у кожному закладі освіти; проектування і прогнозування (стратегічне і тактичне); забезпечення державно - громадської партнерської взаємодії в управлінні закладами загальної середньої освіти; мотивація керівників і їхніх управлінських команд, органів місцевого самоврядування територіальних громад, партнерів, органів влади й управління загальною середньою освітою, місцевої спільноти, роботодавців, меценатів, приватних структур – із розподілом функцій і відповідальності; моделювання різних ситуацій і структурних елементів з метою розроблення системи управління трансформаційними процесами у закладах загальної середньої освіти в умовах війни й повоєнного відновлення України.

Погоджуємося також із думкою дослідниці О. Онаць, що однією з оптимальних моделей управління трансформаційними процесами, може бути модель державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти на засадах суб'єктної партнерської взаємодії, теоретико-методологічні засади якої обґрунтовано науковцями відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України під час фундаментального дослідження «Державно-громадське управління закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії (2021–2023р.) [7].

Висновки

Трансформаційні процеси в управлінні загальною середньою освітою й закладами освіти в Україні в умовах воєнного стану і повоєнному відновленні України будуть ефективними за умови досягнення якісних змін в організації освітнього процесу й управлінні, командного навчання персоналу, упровадження нових моделей державно-громадського управління, спрямованих не тільки на відновлення, але й інноваційний розвиток закладів освіти, їх реальну автономію й інноваційний розвиток, трансформацію концептуальних засад діяльності керівника закладу освіти в умовах державно-громадського управління на засадах партнерської взаємодії, використання інноваційних технологій і механізмів [7].

Посилання

1. Подольська Є. А. Соціологія: 100 питань 100 відповідей: навчальний посібник / Є. А. Подольська, Т. В. Подольська. К.: Інокс, 2009. 352 с.
2. Василюк А. В. Реформи шкільної освіти в Польщі: історія й сучасність: [монографія] / А. В. Василюк. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 340 с.
3. Побірченко Н. А. Трансформація психологічних процесів в освітології / Н. А. Побірченко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. К.: Київський ун-т ім. Б. Гринченка, 2012. № 3–4. С. 118–123. URL:<https://core.ac.uk/download/pdf/19668096.pdf>.
4. Сисоєва С. О. Освітологічний контекст освітніх реформ / С. О. Сисоєва // Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія: монографія / за ред. Василя Кременя, Тадеуша Левовицького, Віктора Огнев'юка, Світлани Сисоєвої. К.: ТОВ «Видавниче підприємство “ЕДЕЛЬВЕЙС”», 2013. 460 с.
5. Тименко М. М. Трансформаційні процеси у шкільній освіті крізь призму компаративістики. Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського Союзу та США: монографія / [А. П. Джурило, О. З. Глушко, О. І. Локшина та ін.]. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. С. 23.
6. Чижевський Б. Г. (2024) *Управлінська компетентність в період трансформаційних процесів – запорука успіху* In: Актуальні питання забезпечення стійкості системи управління освітою в умовах воєнного стану: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ-Краматорськ, 22 лютого 2024 р. . Донецький обласний інститут післядипломної освіти, м. Київ, Україна, стор. 156-161. URL:<https://lib.iitta.gov.ua/740196/>
7. Онаць О. М. (2024) *Державно-громадська партнерська взаємодія в управлінні трансформаційними процесами в закладах освіти в умовах війни* Національна наука і освіта в умовах війни РФ проти України та сучасних цивілізаційних викликів : матеріали V Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 27 березня – 2 квітня 2024 року). стор. 938-946. URL:<https://lib.iitta.gov.ua/740520/>